

Aan

De blâren vallen zacht...
Ik kan alleen betreuren,
Dat ik niet eens verwacht,
Wat eens nog kan gebeuren...
De blâren vallen zacht...

Willem Kloos

TNT Post
Port betaald
Port payé
Pais-Bas

herfstBode 2013

Boekhandel Schimmelpennink

herfstBode

Als af & toe de dag wat somber oogt, is er altijd nog....

De Bode is het huisorgaan van

Boekhandel

Schimmelpennink

Weteringschans 177

1017 XD Amsterdam

Telefoon 020-6230961

Medewerkers

Marianne Aaldering

Peter Blok

André Boelee

Anne Bulthuis

Kees Helsoot

Yves van Kempen

Nienke Meter

Meurs. A.M.

Stan Meuwese

Ton Schimmelpennink

Frans Schouten

Ton Vink

Frans Woolthuis

Oud Medewerkers

Marianne, Aaldering, Sam Alena, Martin van Amzeongen, Govert Anschutz, René Appel, Chris Bajema, Bert Baerends, Gaus Baer, Binnet de Beaufort, Dirk van Beek, Ruzel Beuenderman, Jan Beijerick, Henk de Beunje, Joanna Blaaise, Peter Blok, Kees Blijleven, André Boelee, Sandra Boersma, Martin Bootsma, Ad van der Boren, Harry Boumans, Ina Brekelmans, Anne Bulthuis, Alfred van Criel, Coes Cnossen, Hans van Daalen, Rindeke van Daalen, Ger Dekker, Bianca van Dillen, Floris Dogterom, Pieter van Douren, Laura Emmelkamp, Gerard Emmenik, Arend Evenhuis, Marie Everard, Thor Faber, Tini Fischer, Sjoerd Fortuin, Lex Goes, Karin Groot, Nel Groot, Joris van Groningen, Marjolijn de Groot, Roy Haarms, Hein ten Harmsen van der Beek, Kees Heekloot, Carry Hendrik, Jacques Hendriks, Jos van Hest, Joram Hoekman, Klaas Hoekman, Ybo Houtman, Marieke Hohnen, D. Hooijer, Hein van de Horst, Ybo Houtman Mirjam Huffener, Willem Jaegers, Willem Jansen, Ellen Jansen, Jasper Jobsis, Jan de Jong, Simone Jong, Ineke Jonge, Jan Jumelet, Ady Kaiser, Yves van Kempen, Maarten Kloos, Japies Kloes, Maarten Koningsbergen, Toon Kool, Willem Koppenmaat, Gerrit Kortlaals, Altes, Dethlic Kowolska, Randert Krotshout, Michel Kriehaus, Lidke Krutzinga, Alexander Lagzaji, Sjamoke Laghrwitz, Bente Helene van Lambalgen, Rita de Leeuw, Caroline Ligthart, Saskia van Loenen, Nico de Louw, Peter Lust, Gaus Luijters, Fatima van der Maas, Letti van Malden, Harriette Mastboom, Peer van der Meer, Nienke Meester, Kasper Mengelberg, Jan van Mersbergen, Stan Meuwese, Johan van der Meulen, Doesjka Meijding, Ben Mol, Wijnand Mulder, Ad van der Meurs A.M. Neut, Jan de Nijs, Hannie Oda, Job van Oel, Justus van Oel, Saskia Oude Kotte, Anneke Ode, Ricky Op, Carla Pelgrim, Chaja Proost, Jan van Raamsdonk, Alexander Reenders, Marieke de Ridder, Theo Roth de Hoog, Carianne Schellevis, Agnetta Scherphuis, Pleun Schimmelpennink, Mikko Schimmelpennink, Ton Schimmelpennink, Arend Schulp, Hugo Schut, Frans Schouten, Lidwien Schweitzer, Kien Seebregs, André Snaar, Sophie Spaan, Ted Twaalf, Olivier Stam, Muriel Steegstra, Tjaldine Stheeman, Lola en Maarten Sprenger, Doréthe Takkenberg, Erika Veld, Frans van de Ven, Thomas Verborg, Martijn Verburgge, Eric Vermaas, Marcel Verreck, Mirjam de Veth, Dier Verschoor, Ton Vink, Jan Visser, Simon de Vries, Nienke Vuyk, Marijke van der Wal, Jacob van der Wel, Ben Weller, Marins v.d. Westeringh, Frans Woolthuis, Hans van Zijl, Jan van Zijverden, Sieger van der Zwaag, Ben Zwaal, Erik van Zwan

Omslag: Gepikt van de website van Querido

Van de Weteringschans

Omslagtekening: Wolf Eribruch

Omdat juist literaire boekhandelaren significant hoog blijken te scoren op de schaal van empathie, kon de juffrouw van de CPNB haar teleurstelling nauwelijks verbergen, toen ze op haar verzoek of ook onze boekhandel het Nationale Dromenboek wilde verspreiden, een afwijzende reactie te verwerken kreeg. De boekhandelaar hoorde haar denken; *hoe kinderachtig kun je zijn*, maar hijzelf voelde zich meer groeien als verzetsstrijder. Toen maanden later de eerste onderdanen met een bon in de hand hun Dromenboek wilden komen ophalen, schudde de boekhandelaar zijn hoofd. *Maar op deze bon staat dat je bij elke boekhandel...*

Na de zoveelste teleurgestelde bezoeker kreeg hij met terugwerkende kracht spijt van zijn eerdere afwijzing. Lekker elitair de grachtengordelboekhandel uithangen, maar ondertussen de medemens in de kou laten staan als die in deze barre tijden van crisis gratis een boekje kan komen ophalen. Dat voelt niet goed. Misschien dat zijn collega Huib kan helpen?

Als de boekhandelaar bij hem binnenstapt staat hij net gebogen over zes enorme dozen met droomboeken. In plaats van blijdschap druipet de ergenis van zijn gezicht. *Hoe komt dit spul hier in hemelsnaam terecht?* De boekhandelaar schiet in de lach. *Je bent gewoon een koninklijk distributiepunt. Hoe uitverkoren is dat?* *Maar ik weet van niks*, zegt Huib, *en ik haat die onzin.* De boekhandelaar speelt nu enige verontwaardiging; *zie ik hier iemand voor de Bühne zogenaamd de anarchist uithangen, maar ondertussen meeheulen met de orangisten? Weet je wat Huib, ik neem wel een doosje van je over.* Tot zover de voorgeschiedenis.

Een dag later zit de boekhandelaar genoegetijk met J. een kopje koffie te drinken, terwijl regelmatig mensen binnenwandelen om dat dromenboek op te halen. *Populair werkje*, zegt J. *Ken jij al die mensen? Nee*, zegt de boekhandelaar, *allemaal nieuwe gezichten. Daar had mijn collega uit Bos en Lommer ook al last van. Ken je dat verhaal?*

Vertel, zegt J. *Nou, die collega had op haar blog... Blog? vraagt J.* *Ja blog, dat is een soort dagboek op internet. Vroeger verborg je zoiets nog onder je matras, maar dat schijnt tamelijk onderwets. Dus die had op haar blog geschreven dat ze was geschrokken van de armoede onder haar nieuwe droomboekklanten die ze omschreef als ongeschoren, ongewassen ongekamd, dik, uitgezakt, kreupel, rotte tanden, stinkend, ruw, onbeleefd, nauwelijks pratend.* *Godsallemachtig*, zegt J. *Jammer dat Fellini dood is, had ie een mooie film van kunnen maken. Mag ik dat dromenboek eens inzien?* J. slaat het boekje open en bladert er wat doorheen. *Moet je hier lezen*, zegt ie na een poosje; *Mijn droom is dat onze koning ook zeggenschap heeft in de regering. Was getekend; Corrie Droogh, 59 jaar. Daartegenover mag Misha (6 jaar) ook een duut in het zakje doen. Zijn droom is een republiek.* De boekhandelaar die het boekje niet eerder had ingezien, kijkt J verbijsterd aan. *Ik geloof dat ik een beetje moet overgeven.* *Wat dacht je van een beetje mededogen*, zegt J. *doe mij ook zo'n boek.*

Boekhouding 2013 (tot oktober)

Proza

1. Williams Stoner
2. Brokken De vergelding
3. Johnson, Treindromen
4. Wieringa, Dit zijn de namen
5. Babel Alle verhalen
6. Verhulst Laatkomer
7. Schmidt, Meneer Ibrahim
8. Salter Alles wat is
9. 1001 vrouwen
10. Heijden Helleveeg

11. Schouten Palingoproer
12. Starink Duitse wortels
13. Arnoldussen Poes in verdrukking
14. Wagendorp Ventoux
15. Jong Pier en oceaan
16. Carasco Vlucht
17. Oostrom Wereld in woorden
18. Oz Onder vrienden
19. Coetzee Kinderjaren met Jezus
20. Giordano Menselijk lichaam

21. Jonason 100 jarige
22. Valens Boek Ont
23. Gerritsen Dorst
24. Schalansky Lessen mevr Lohm
25. Sijskin Onvoltooides liefdebr.
26. Jordan Fietsrepubliek
27. Rek Stand-up filosoof
28. Waal Haas amberkleurige
29. Rosenboom Rode loper
30. Bove Liefde van Pierre

31. Knausgard, Vader
32. Beeck Vele hemels
33. Verburg Pater van Kilsdonk
34. Hrabal Dansles gevorderden
35. Steenhuis Winter waterland
36. Pons De seizoenen
37. Lannoye gelukkige slaven
38. Campert Hotel Du Nord
39. Baram Goede mensen
40. Aken Afvallige

41. Sijskin, onvoltooides brieven
42. Barnes Hoogteverschillen
43. Tsjechow, Toneel
44. Gorki Jeugdherinneringen
45. Illies 1913

Poëzie

1. Roosendaal Om te janken zo mooi
2. Vrienten, Zwaan kleef aan
3. Vos Uitzicht genoeg
4. Szymborska Zo is het genoeg
5. Zwaal, Oever drinkt oever
6. Stitou Tempel
7. Wuck Finse meisjes
8. Heyney District en Circle
9. Wigman mijn naam is legioen
10. Kopland, verzamelde gedichten

Kinderboeken

1. Charms Tijgers op straat
2. Schutten Raadsel van al
3. Kleine Rijksmuseum
4. Lobel, Bij uil thuis
5. Frattani, van wie zijn die billen
6. Kinney, Leven van een loser
7. The, kleine sprookjesverteller
8. Dahl, Matilda
9. Lindelauf, Hemel van Hevisj
10. Geest, Spinder

Kookboeken

1. Ottolenghi, Plenty
2. Ottolenghi Jeruzalem
3. Roden, smaken van Spanje
4. Bittman, Dikke vegetarier
5. Literair kookboek
6. McGee Over eten en koken
7. Oma Keasberry
8. Boven, Homemade
9. Olphen, Nederlands viskookboek
10. Ducasse 190 recepten

Amsterdam

1. Shorto Amsterdam
2. Feddes, 1000 jaar amsterdam
3. Daalder, Natuurlijk Amsterdam
4. Hameleers, Kaarten Amsterdam
5. Amsterdam noir
6. Arnoldussen A'dam lijflied
7. Bakker, Canon Amsterdam
8. Heijbroek Isaac Israels
9. Drie geluidwandelingen
10. Knechtmans, A'dam een gesch.

Bravo, een jubileumbundel bij 125 jaar Concertgebouw en Concertgebouworkest

Frans Schouten

Er zijn vele boeken en studies verschenen over het Concertgebouworkest en het Concertgebouw; gretig gelezen door een grote schare muziekminnende bezoekers van het Gebouw. Een nieuwe loot aan deze stam is *Bravo!*, verschenen bij het 125 jarig bestaan van het Concertgebouw, ingewijd op 11 April 1888.

Het is geen slechte keuze geweest deze bundel te voorzien van bijdragen door veelal bekende muziekjournalisten en terzake kundige musicologen. Gebouw en Orkest komen afzonderlijk en gezamenlijk onder de aandacht van muzikschrijvers als Michel Khaliva, Hans Heg, Henriette Straub, Hans Ferwerda, Floris Don, Paul Janssen, Michiel Cley, Mark van Dongen, Johan Giskes en anderen. Hun bijdragen bevatten lezenswaardige artikelen over onderwerpen als de geschiedenis van Gebouw en Orkest, repertoire, musici, educatie, tournee's, zalenverhuur, jazzconcerten, medewerkers, solisten, Kleine Zaal concerten en nog veel meer. Een rijke verzameling aan bijdragen derhalve.

De feestbundel werpt een blik op de huidige stand van zaken bij Concertgebouw en Concertgebouworkest. In dat opzicht is de opzet volkomen geslaagd. Een hoogtepunt acht ik de inbreng van Saskia Törnquist over het beleid van Het Concertgebouw ten aanzien van muziekeducatie. Zeven vakmuzikdocenten in dienst van het Gebouw geven muzieklessen op scholen, begeleiden schoolconcerten, geven luistercursussen aan kinderen en volwassenen.

Geen vuiltje aan de lucht? Ja zeker, de neo-liberale prietpraat van de heer Reibestein, voorzitter van het Concertgebouworkest, spreekt boekdelen. Deze autoriteit meent dat er culturele bruggebouwers nodig zijn voor het bedrijfsleven in het buitenland. En jawel hoor, het KCO behoort tot de uitverkorenen. Dat zijn dus de musici onder de aegis der CEO's van het internationale bedrijfsleven. Algemeen directeur van het KCO Jan Raes droomt van sponsors en niet over het artistieke gezicht van het orkest. De journalist van het Financiële Dagblad 'mijmert gekkenpraat', zou Marinus Nijhoff zeggen. Zijn sleutelwoorden zijn: Verzakelijking, Internationalisering en Topkwaliteit'. Pas op, het gaat niet over muziek maar over de morganatische bijslaap van het zakenleven met de Muze. Simon Reinink, de directeur van het Concertgebouw maakt het nog bonter: Het Concertgebouw, al 125 jaar een private zaak. Daar stel ik tegenover dat het Gebouw en het Orkest al 125 jaar lang een zaak zijn van de gemeenschap die daaraan 53 % van het budget van het orkest bijdraagt tegenover 4 % door sponsoring. De Bundel *Bravo* is uitgegeven bij Balans, Amsterdam 2013.

Presentatie nieuwe Revisor

Op verzoek van Jan van Mersbergen waren we gastheer voor de presentatie van de nieuwe Revisor. Het werd vet koel gezellig (zie ook het filmpje op onze website). We spotten heel wat beroemdheden. Maar waar we vooral opgetogen over waren was het verrassingsoptreden van Tim Knol & his friends.

Wij herkennen hier van links naar rechts: Joubert Pignon, Marin Reints, Erik Lindner, Herman Koch & Jan van Mersbergen, de baas van Podium en de de bazin van Querido. Ja ja!

Graham Greene
Een opgebrand
geval

Nieuw deel uit de Bij klassieken, zoals ook de hieronder genoemde roman van Carver

Raymond Carver
Kathedraal

Kafka's vriend
Miro Gavrán
Geromantiseerde
historische roman
over de vriendschap
tussen Kafka en
Max Brod

Onze tasjes all over the world

Van linksboven naar onder: **China** Dit is ons vermaarde boekenmonster Titia voor een -tja, wat anders- boekhandel helemaal in Sjanghai. **Op de Camping** Het is misschien een alledaagse vakantiefoto, maar de jury heeft dit plaatje uitverkozen als dé tasjesfoto van de HerfstBode (een door Mance Post gesigneerd boek van Toon Tellegen!). U ziet hier onze boekenvriend Bart Rensink onbekommerd genietend voor zijn tentje met ons tasje in top. **Spui** Evert Kuyk maakte deze foto op het Spui met rechts oud-journalist Iwan Sitniakowvsky in onderhandeling met een antiquaar. **Trier** En dit is Mirjam helemaal op de fiets voor de Romeinse verdedigingsmuur Porto Negro. **Rottemerplaat** Niemand mag daar komen, Maar Wil Snel wel, met bewijs! **Ceintuurbaan** Wessel (we verklappen het maar even) staat hier trots voor zijn School for Dutch. **Australië** Collega Marcel (van antiquariaat Fenix) nam even een ticket naar de andere kant van de wereld. Hij wel. **La France** Vaste inzender Berthy Heij staat hier bevallig posierend voor een hoop hooi. **Alkmaar** We zien hier Andrea de Leeuw met haar vriend voor het Beatlemuseum. **Mongolie** In Mongolie wonen nomaden die in dit soort tenten wonen. Mieke Prenen was there! **Grafische Werkplaats Amsterdam** Erika Habold nam deze foto van haar werkplek mét ons tasje waarin haar dagelijkse bammietjes.

Dit is slechts een selectie van de foto's die we recentelijk (in grote dankbaarheid) mochten ontvangen. Mocht uw foto er niet bij staan, ze staan wél allemaal op onze website www.schimmelpennink.nl

koning die enkele eeuwen voor onze jaartelling de leider van de Numides was en van de dynastie van de Almohades, die in de 8e eeuw de scepter zwaaide over Noord-Afrika en Andalusië. Vanaf de 7e eeuw, na de Turkse verovering, wordt Arabisch de taal van het modernisme en de islam de dominerende godsdienst in hun land.

In juli 1830 zal Algerije een Franse kolonie worden. Het Frans wordt de voertaal en de Arabische taal en cultuur, de vijand. In 1871 is de eerste grote opstand in Kabyle tegen de kolonialisten. Waarna de Fransen er alles aan doen dit gebied te christianiseren. Door toenemende politieke bewustwording en de tand des tijds waren vele Kabyli, als ze niet om strategische redenen door de Fransen in overheid of militaire dienst waren genomen, fervente strijders voor de onafhankelijkheid.

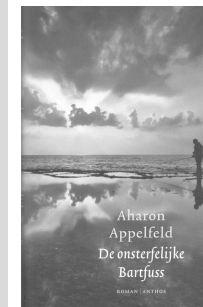
De eerste grote protestbewegingen ontbranden na het beëindigen van de Tweede Wereldoorlog. Op 8 mei 1945 wordt geschiedenis geschreven. Dat is tevens de dag waarop Kateb Yacine gearresteerd, veroordeeld en gemarteld wordt. In 1954 breekt de burgeroorlog uit die tot de onafhankelijkheid in 1962 heeft geleid en die honderden Europeanen en duizenden Algerijnen met de dood betaald hebben. De marxistische moslimschrijver en theaterdirecteur Kateb Yacine was een van hun intellectuele woordvoerders. Zijn enige in het Nederlands door Hester Tollenaar vertaalde roman Nedjma (1956) verscheen pas onlangs in de Berberbibliotheek van uitgever van Van Gennep. Een prijzenswaardig initiatief dat een waardevolle bijdrage levert aan een gefundeerde(re) begrips- en meningsvorming in onze multiculturele samenleving.

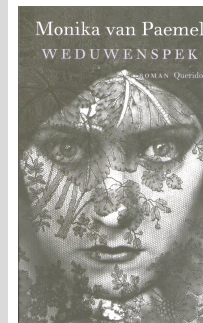
Tahar Ben Jelloun schreef de volgende anekdote over Kateb Yacine die hem ten voeten uit karakteriseert: “Op een dag werd hij op straat in Sidi-Bel-Abbes door een grijsaard aangesproken: “het lijkt me dat jij schrijver bent, “ zei hij, “als dat klopt, kom dan hier naast me zitten en luister naar me!”” Kateb Yacine heeft zijn leven lang de voorkeur gegeven aan een gesprek in een café of op straat boven een lezing op een schrijversbijeenkomst of een verschijning in de media. Zijn laatste jaren leefde hij in een klein boerenbergdorp in de Drôme samen en tussen de door justitie uit de ouderlijke macht geplaatste kinderen. Met hen studeerde hij zijn laatste toneelstuk in: “De Franse Revolutie”. Enkele weken mocht ik hiervan getuige zijn en heb ik bewonderend toegekeken hoe deze uitzonderlijke (aan leukemie lijdende) artiest, als regisseur en kindermisnaar langzaam naar de Hades afdaalt. Hij is op 8 oktober 1989 gestorven. Enkele weken voor de uitvoering van zijn toneelstuk. 100 jaar na het uitbreken van de (Franse) revolutie.

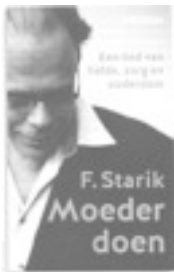
Bert Keizer Tumult bij de uitgang
Nieuwe milde beschouwingen uit het verpleeghuis over onze sterfelijkheid.

Aharon Appelfeld
De onsterfelijke Bartfuss

Monika van Paemel
Weduwenspel
Thans reeds geroemde roman van deze Vlaamse schrijver over schuldgevoel en verdriet

F. Starik **Moeder doen**

Mooie titel van dit boek waarin hij in korte hoofdstukjes het proces beschrijft hoe zijn moeder na een heupbreuk in het verzorgingshuis belandt. (nov. a.s.)

Dalrymple **Struinen lezen en denken**
Notities van een boekenliefhebber pur sang.

Kris van Steenbergen **Woesten**
Broerierig verhaal over een echtpaar met een tweeling in een Belgisch dorp aan de vooravond van de Eerste Wereldoorlog

Het Algerije van Kateb Yacine

Ton Vink

Ik word wel eens door intellectuelen voor een analfabeet uitgemaakt. Dat etiket geef ik mezelf ook af en toe. Het stimuleert me om als pleister op de wonde een boek bij mijn boekhandelaar te gaan kopen. Dit is mijn aanpak tegen mijn analfabetisme, want lezen heb ik ooit geleerd.

De Algerijnse schrijver Kateb Yacine (1929 -1989), geboren Mustapha Kateb, is afkomstig uit Kabyle, de Noordelijke bergstreek in Algerije. In de tijd dat hij er leefde, was het analfabetisme schering en inslag. In plaats van onderwijs te volgen werkte men dag en nacht op het droge en verhitte land om in hun levensonderhoud te kunnen voorzien Zoals ik dat ook lang heb gedaan, waardoor ik me als min of meer belesen analfabeet zeer met hen verwant voel.

Zelden heb ik zo'n onaantrekkelijke omslag van een boek gezien als dat van *Nedjma* van de veelzijdige schrijver **Kateb Yacine**. Theater, romans, poëzie, polemieken, geen genre gaat hij uit de weg. *Nedjma* was zijn debuut als romanschrijver. Literaire fictie, maar ook een pamflet, een autobiografie en

tevens een complexe liefdesgeschiedenis van een uitgehuwelijkte jonge vrouw en vier mannen. Het boek staat in Frankrijk bekend als een van de meest gewaardeerde Berberromans. In dit allegorische verhaal geeft de naar Frankrijk uitgeweken auteur, die als 'Algerijnse wees van zijn Algerijnse cultuur' te boek staat, zijn kritische en vooruitziende blik weer die aankondigt dat zijn volk aan de dood is overgeleverd terwijl het volk zich tegen allerlei mensonterende situaties tracht te verzetten.

Een goed begrip van dit boek vraagt om enige historische kennis en interesse in Kabyle en hun taal Berbers ("tamazigh"). Ze zijn afstammelingen van Masinissa de

LITERAIRE SALON SCHILDER EN VAN HEST ZONDAG 20 OKT '13 IN HET ATELIER VAN PATTY SCHILDER LUNBAANSGRACHT 102

Wouter van Oorschot

Elly de Waard

Lex Goes

Jos van Hest in gesprek met uitgever Wouter van Oorschot over de onlangs 'gedrukte' stukjes van Simon Carmiggelt (100ste geboortejaar) en Elly de Waard over haar recente bundel *De aarde, de aarde* en haar boek *Vogelwater, domein van dichters*.

Het muzikaal intermezzo wordt verzorgd door onze salonpianist/zanger Lex Goes en Ton Schimmelpennink spreekt een korte column.

De salon duurt van 16.00 tot 19.00 uur. Inloop vanaf 15.30 uur. De kosten bedragen € 20,-. Daarbij wordt u door culinair gastvrouw Patty ruim voorzien van hapjes en andere voedzame lekkernijen.

De sfeer is informeel en gemoedelijk.

Er is slechts een beperkt aantal plaatsen beschikbaar, zodat reserveren noodzakelijk is.

Jos

Patty

Marijke

Ger

Ton

RESERVEREN VIA: SALON@SCHIMMELPENNINK.NL

Boekhandel Schimmelpennink is mede-organisator van de literaire salon in het atelier van onze medewerkster Patty. Wilt u dit feest ook wel eens meemaken, stuur dan uw mailadres aan ons door. U ontvangt dan maandelijks een uitnodiging, waarop u een plek kunt reserveren. Overigens is het niet ondenkbaar dat de oktober-salon inmiddels is volgeboekt. Alvast excuus daarvoor.

Philostratus **Het leven van Apollonius van Tyana**
Biografie over de tijdgenoot van Jezus die door de heidenen naar voren werd geschoven als hún profeet, groter dan Jezus.

De dood van Jezus
Bill O'Reilly en Martin Dugard
Beschrijving van een tragedie die de wereld voorgoed veranderde. Verschijnt in nov.a.s.

Bas Heijne **Angst en schoonheid**
Essay over Louis Couperus en de mystiek der zichtbare dingen

Afscheid

Anne

Dat ze
Drievoudig
Hangen daar beneden
Geassorteerd
In de aarswitte
Oneindigheid.

Zo begon mijn eerste bijdrage aan de Bode, een hommage aan Donleavy, die in zijn boek de Uienvreter, Clayton Clementine opvoert, een rechtstreekse afstamming van Clementine met De Drie Ballen.

Ik weet niet of deze bijdrage een proeve van bekwaamheid was maar ik werd in 1997 aangenomen bij Boekhandel Schimmelpennink.

In de jaren daarna werd ik voornamelijk geprezen om mijn properheid, jarenlang werkte ik de vuile thee/handdoeken weg tot ik er genoeg van had en me richtte op andere zaken, zoals het maken van vallen voor de fruitvliegjes. Toen ook daarin mijn creativiteit haar eindpunt had bereikt en Boekenbaas Ton er kennelijk een meer afdoende oplossing voor had gevonden, besloot ik de boel de boel te laten, dat ging niet zomaar, gezien mijn karakterstructuur.

Sinds verleden jaar ben ik in het bezit van een stacaravan in St. Maarten, NH, een nieuwe wereld opent zich; vogels, bloemen, uit mijn caravan stappen en niet zoals in Mokum drie trappen afdalen, nee onmiddellijk met de voeten op de grond staan.

Het is even wennen; wat hoor ik nu weer in alle vroegte, op onderzoek uit, ganzen in formatie op weg naar warmere oorden, wat knort daar 's avonds laat op mijn grasveld, een heuse egel.

Dit nieuw verworven geluk wil ik niet onderbreken door op maandag de terugtocht te aanvaarden met fiets en trein en tram om op dinsdagochtend mijn werkzaamheden te verrichten in Boekhandel Schimmelpennink. U zult begrijpen dat dit een keuze is geweest die me moeilijk is gevallen want wat was het een feest al die jaren, met mijn collega's, (Thomas Verbogt noemde ons zeilmesjes; romantisch en aandachtig gericht op telkens nieuwe horizonnen in hun leven) en uiteraard met de pijprokende eigenaar van dit imperium.

Maar nog meer wil ik u als klant bedanken voor uw aanwezigheid, inspiratie en positieve bijdrage aan mijn leven.

En om de cirkel rond te maken wil ik afsluiten met Donleavy:

And dear God
Give me strength
To put my shoulder
To the wheel
And push
Like the rest

Murasaki Shikibu
Het verhaal van Genji
Japans grootste
klassieker over de
ambiteuze zoon van de
Japanse keizer.
Verschijnt voor het
eerst in het Nederlands
in een vertaling van
Jos Vos.

De handkar
Jubileumuitgave van het
museum De Wempe in
Drente over 'het vervoer-
middel van de kleine man'

**Ware grootte schamele
kleinte**
Twee eeuwen Nederland
Paul v.d. Steen poogt in dit
kloeke werk de geest van
Nederland te vatten.

De vernieuwers, Anton Blok

Peter Blok

Human resource managers, coaches, sommige docenten en Joop van der Ende proberen ons wijs te maken dat iedereen beschikt over talent, zolang je maar je 'passie volgt'. Het nieuwste boek van de cultureel antropoloog Anton Blok (geen familie overigens) laat zien dat de wereld geheel anders in elkaar steekt, dat wil zeggen, als je talent definieert als radicaal vernieuwend in de wetenschap of de kunst. Vernieuwers zijn zelden genieën maar harde werkers, zoals Vincent van Gogh hetgeen wordt bevestigd door de tentoonstelling in het van Goghmuseum: 'Van Gogh aan het werk'.

Tegenslag (ziekte, de dood van ouders, armoede) en buitensluiting (afkomstig zijn uit de provincie, leden van minderheids-groepen) blijken de belangrijkste noodzakelijke voorwaarden voor radicale vernieuwers, vaak in combinatie met elkaar. Veel radicale vernieuwers zijn bovendien of klein van stuk, lelijk of beide. Dit draagt er toe bij dat zij worden gestigmatiseerd.

De reactie is dat mensen zich terug trekken of aansluiting zoeken bij mensen 'voor wie niet het stigma telt maar andere kenmerken belangrijk zijn'. Noodzakelijke voorwaarden dus, maar niet voldoende. Dat is afhankelijk van de windows of opportunity die langs komen en waar de vernieuwer gebruik van maakt. Daarnaast is het nog van belang dat er iemand aanwezig is die optreedt als mentor, vergelijkbaar met de meester uit de tijd van de gilden.

Blok deed deze ontdekking door tientallen biografieën te lezen maar vooral door deze met elkaar te vergelijken. Een methode die zelden wordt toegepast. Wie dit wel deed was Frank Sulloway die in Born to Rebel beweert dat de volgorde in het gezin bepalend is voor succes in de wetenschap of kunst, in het bijzonder de laatst geborenen zouden hiertoe zijn voorbestemd. Blok laat overtuigend zien dat dit niet klopt. Omdat er teveel uitzonderingen zijn die Sulloway zijn ontgaan. Vernieuwers zijn dus buitenstaanders, een positie die nodig is om het meest voor de

hand liggende te ontdekken. Hij citeert zijn collega Ruth Benedict die heeft gezegd: "Het laatste wat een intelligente vis zou noemen is het water waarin hij zwemt".

Blok, die 10 jaar heeft gewerkt aan het boek, zal er wellicht toe bijdragen om de imagoschade enigszins te verkleinen die de antropologie heeft opgelopen met de geconstateerde fraude van de antropoloog Mart Bax die maar liefst 64 publicaties heeft verzonnen. Blok beschouwt zijn gedachten als een theorie; dat is wat veel gezegd. Zo blijft onduidelijk wat de definitie is van een radicale vernieuwer maar interessant is het zeker.

Denkend aan de toekomst doemt een beeld op van een nieuwe, meerjarige Joop van der Ende productie, gepresenteerd door Twan Huis. Ik zie eindeloze rijen ouders die de grachtengordel veruilen voor het oneindige laagland nabij Assen of Almelo; zich van het leven beroven als hun kind nog in de wieg ligt en elke maand komt er een Window of opportunity langs, gesponsord door Bill Gates, die tevens optreedt als mental coach. Na tien jaar komt eindelijk de ontknoping, nadat onze kleine Jantje 80 uur per week heeft gewerkt, en zie, de nieuwe Johan Sebastiaan Bach is geboren!

Tolstoj
Wat is kunst?
Als recalcitrante aanvulling te beschouwen essay van Tolstoj op het hedendaagse kunstdebat met een voorwoord van Arnold Grunberg.

Italo Calvino
Een strijd
In vertaling door Tom de Keizer en Els van der Pluim

Annemarie van Haeringen
Coco of het kleine zwarte jurkje.
Kinderboek over leven van de beroemde ontwerper

Willem Brakman
De verhalen
Monumentale uitgave
van al zijn verhalen.
Verschijnt in nov. a.s.

Bart Moeyaert
Jij en ik en alle andere kinderen
Omnibus van al zijn
verhalen en gedichten

Miro Gavran
Kafka's vriend
Geromantiseerde
historische roman
over de vriendschap
tussen Kafka en Max
Brod.

De wegbereider van de grondwet en de koning van Nederland, Gijsbert Karel van Hogendorp (1762-1834)

Stan Meuwese

In 1813 kreeg Nederland tegelijk een koning en een grondwet. De 200^e verjaardag daarvan wordt eind november ongetwijfeld uitbundig gevoerd. De grondlegger van de constitutionele monarchie is Gijsbert Karel van Hogendorp. Hij was een eigenwijze, koppige en arrogante regent, maar met principes en overtuigingen.

Zijn grootvader, de Friese schrijver Onno Zwier van Haren werd openlijk beschuldigd van incest en wel door zijn schoonzoon, de vader van Gijsbert Karel. Schande. De vader van Gijsbert Karel ging failliet en vertrok naar de Oost om een nieuw fortuin te vergaren. Schande. Met zijn broer Dirk werd hij op 10-jarige leeftijd naar een Pruisische Cadettenschool gezonden, waar hij een homoseksuele relatie met een leraar had. Schande.

Is de verzeggende eerezucht van Gijsbert Karel een reactie op al die schandalen? Ja. Maar ook nee, want zijn ambitie werd begrensd door zijn beginselen: orangist tijdens de Franse tijd, aanhanger van het magnetisme tegen de dominante geneeskunde in, pleitbezorger van de afschaffing van de slavernij, bestuurder van arbeidskolonies als aanpak van armoede.

Willem I zou Van Hogendorp dankbaar moeten zijn als wegbereider. Maar Willem I, zoon van de weggestuurde stadhouder en achttien jaar lang balling, was net zo eigenwijs, koppig en arrogant. Gijsbert Karel, achttien jaar ambteloos burger, heeft het onderspit gedolven in de botsing met zijn karakterologische evenbeeld. Dankbaarheid is geen eigenschap van de Oranjes. Geweld door jicht en gefnuikt in zijn ambitie trok Gijsbert Karel zich terug uit het openbare leven.

Diederick Slijkerman beschreef een biografie over Gijsbert Karel onder de niet geheel begrijpelijke titel 'Wonderjaren'. Vlot geschreven. Niet al te diepgravend. Wel verhelderend.

Gijsbert Karel had een oudere broer Dirk. Dirk was als avonturier het tegenovergestelde van de ambtelijke Gijksbert Karel. Dirk diende zonder scrupules als militair en koopman onder de VOC, als gezant in Rusland tijdens de Bataafse Republiek, als minister onder koning Lodewijk Napoleon, als generaal onder Napoleon. Hij stierf als planter in Brazilië. Edwin van Meerkerk schreef een boek over de broers van Hogendorp, dat nu alleen aangekondigd kan worden; het verschijnt tegelijk met deze Schimmelpenninkbode.

Eind november verschijnen de biografieën van koning Willem I (megalomaan en koppig?), koning Willem II (naïef en spijziek?) en koning Willem III (losbandig en grof?), geschreven door drie verschillende auteurs. Samen 2000 bladzijden voor honderd euro (min een eurodubbeltje) (ook afzonderlijk verkrijgbaar). Nu reeds reserveren voor Sinterklaas en kerst. Voor een recensie zie het vijftigste nummer van deze Bode.

Glorieus overstijgen ze de decennia

Marianne

'In a sentimental mood' van Duke Ellington is in mijn kop gebrand. De schitterende melodie kondigde steevast een door Carmiggelt geschreven en voorgelezen 'Kronkel' aan. Ik spreek van de jaren zeventig, vorige eeuw. De zondagavond, de beeldbuis, Nederland 1 en 2. Naadloos vloeiden de melancholieke klanken over naar het gezicht van de schrijver, die al even weemoedig uit zijn ogen blikte terwijl hij zijn Kronkel voorlas. Vol milde ironie en deernis aangaande de tekorten en het onvermogen van de menselijke soort. Met heel het gezin werd er gekeken in de deftige voorkamer: het waren enige van de weinige minuten dat ieder zowaar zijn mond hield en luisterde.

Ter gelegenheid van zijn honderdste geboortedag kreeg ik **Gedrukt** in mijn handen. Honderd verhalen die tot stand kwamen in overleg met Frank Carmiggelt.

Uitgegeven in de traditie van de Russische Bibliotheek, in een bijzonder formaat door uitgever Van Oorschot.

Het eerste verhaal dateert van 1938, de laatste is van 1980. Met terugwerkende kracht de taal en de tijd in. Glorieus overstijgen ze de decennia. Ik pluk een paar zinnen uit de beginjaren vijftig, mijn eigen prille kinderjaren. 'Oom Sikkie.' (het betreft een logerende, magere kater) *..Het eten dat hem werd voorgezet vrat hij nors, omdat de geest het brood verwacht dat de vlam aan moet houden. Na het maal strekte hij zijn magere corpus uit en rustte zonder overgave - een getuchte pauze, met gespannen spieren en ongedoofde blik.'*

En over de meisjes van de paktafel (1953) die *'leven in een soort niemandsland vol madelieven. Vorige zomer nog op de step, maar nou... nylons, lippenstift en een heel andere blik.'* Laat U niet weerhouden, bedoel ik maar.

Albertine Sarrazin *Het sprongbeen*. Van 1937-1964 leefde A. Sarrazin, kort en krachtig. Niks geen kinderjaren, maar tuchthuis, zwerven op straat, prostitutie, medeplichtige aan een gewapende roofoverval. Tijdens haar jaren in de gevangenis en na haar ontsnapping schreef ze deze autobiografische roman. Straattaal. Poezie. Bijtend en scherpzinnig. De onderduik van het ene naar het andere adres na haar ontsnapping en met een gebroken enkel die ze

overhoudt na haar sprong over de gevangenis muur. De ene gevangenisstraf ingeruild voor een andere. Haar redder, eveneens een ex-bajes klant bezoekt haar slechts zelden, ook al worden ze minnaars. Er is geen andere keus dan te berusten in het rondgeslept worden.

'Ik was tegen Pasen ontsnapt, maar er verrees niets.' Vier boeken van haar zijn in de jaren zestig verschenen: ik hoop van harte dat ook de andere drie op termijn vertaald en opnieuw uitgegeven zullen worden.

Moritz von Uslar, *Deutschboden* van de nieuwe uitgever Leesmagazijn. Daar is lef voor nodig!

Uslar vertoeft drie maanden in een klein provinciestadje in Oost-Duitsland met als doel een grote reportage te schrijven, een hedendaagse geschiedenis, avonturenroman. Het wordt Oberhavel, een stadje met een bokclub en een goede kroeg.

Drinkend, kletsend, trainend, de dictafoon mee, dag na dag. En zo ontmoet hij kroegbaas Heiko, verteller Blocky, punker Raoul.

Precieze observaties (moest aan Përc denken), grappen, het dagelijkse leven in al haar absurdisme en enge trivialiteiten maken *Deutschboden* tot een apart non-fictie boek dat niet onder 1 noemer te vangen is.

Nachoum M. Wijnberg
Nog een grap
Nieuwe dichtbundel
van de gelouterde
Wijnberg.

Douwe Draaisma
De dromenwever
Wat we zeker over
dromen weten.

Rutger Kopland
Verzamelde
gedichten
Finale editie
met nagelaten
werk

Haagser bluf

Frans Schouten

Twee eeuwen Nederlandse onafhankelijkheid 1813-2013

Wilfried Uitterhoeve schreef een voortreffelijke studie over het begin van de Noord-Nederlandse onafhankelijkheid: 1813 - Haagse bluf; De korte chaos van de vrijwording.

Wat zouden we in 2013 kunnen vieren of gedenken? In elk geval dat het Franse gezag in de herfst van het jaar 1813 zozeer afbrokkelde dat enkele deftige Haagse regenten, hoewel enigszins praematuur en roekeloos, het centrale gezag en daarmee de onafhankelijkheid van Noord-Nederland uitriepen. Het was nog niet veel, want overal in het land waren er nog Franse gezagsdragers en militaire troepen. Bovendien was men nog naarstig op zoek naar de zoon van de laatste erfstadhouder prins Willem de Vijfde over wiens verblijfplaats men in het ongewisse verkeerde. Die Oranjetelg zou als de latere koning Willem I, maar voorlopig nog als soeverein vorst, leiding moeten geven aan het bevrijde vaderland. Toen hij eindelijk uit Engeland voet aan wal zette te Scheveningen op 30 November 1813, was het zijn eerste voornemen om de leiding van een gecentraliseerde eenheidsstaat te aanvaarden in de Nieuwe Kerk te Amsterdam op 2 December van dat jaar. Als soeverein vorst zegde hij bij die plechtigheid toe, het land te zullen leiden onder een constitutie. Een voorlopig eerste proeve daarvan zou inderdaad verschijnen in het voorjaar van 1814.

Wellicht kunnen we beter 1795 aanmerken als beginpunt van een eenheidsstaat. Want dat was de Bataafse Republiek wel. Het zou ook een duidelijker caesuur zijn met de gewestelijke mini-staatjes, de lappendeken, waaruit de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden bestond. Hoe het ook zij, over de wat eigenaardige en ietwat amateuristisch improviserende wijze waarop de vrijwording plaatsvond, heeft de historicus Wilfried Uitterhoeve een buitengewoon leesbare studie geschreven. In 29 korte, overzichtelijke hoofdstukjes leidt hij de lezer langs tal van steden en stadjes waar soms spontaan, maar meestal met bedachtzame aarzeling allengs het

plaatselijke Franse gezag werd overgenomen. Een revolutie is het stellig niet geweest. Dat was te danken aan dezelfde Hollandse bedachtzaamheid maar stellig ook, op enkele uitzonderingen na, aan een verstandige terughouding van het Franse militaire gezag. Tevens bleven de meeste patriotsgezinde bestuurders op hun plaats en bleef het gecentraliseerde Franse bestuursstelsel goeddeels functioneren.

Men vindt dit alles in de voortreffelijke studie van Wilfried Uitterhoeve, uitgegeven bij Vantilt 2012. Van dezelfde auteur lezen we eerder diens prachtige biografie over Cornelis Kraijenhoff 1758-1840. Wie belangstelling heeft voor de periode 1795-1815, raad ik beslist de lezing aan van deze studie over een veelzijdige Patriot, bestuurder, militair en briljant waterstaatkundige aan wiens genie Nederland veel dank is verschuldigd. Maar in het najaar van 2013 herdenken we het prille begin van vrijwording, van een eenheidsstaat die voorlopig slechts bestond uit goede voornemens waaruit later eerst het constitutioneel koninkrijk der Nederlanden zou ontstaan onder leiding van de zeer bekwame koning Willem I.

Proost

Kees Helsoot

Een klam-warme avond in de week van het langste licht – droge, witte wijn met ijs langzaam naar binnen hengelen op het terras van café l’Affiche. Gisteren een nieuwe bundel gekocht en die gaan we ook langzaam tot ons nemen. Ik zeg 'we' want ik heb altijd een binnenprater bij me die op mijn bevindingen reageert. Welk een genot het langzame lezen van de bundel *Tempel* (2013) van **Mustafa Stitou**. Mijn binnenprater juicht mee bij het lezen van:

*God stierf een halfuur voor Hij
de schepping zou voltooien,
ontgoocheld en opgebrand.*

Zie je nou wel dat de hele boel gewoon niet goed is afgemaakt! Broddelwerk, meneer, dat zeg ik toch de hele tijd!

Doe mij nog maar een witte wijn met ijs. Al even langzaam lees ik zijn Koeiensuite. Ook in Soms ontsnapt ons figureert een aantal koeien, maar dan vooral buiten de wei.

En dan opeens zijn we weer thuis, in deze stad, onze habitat. Bij het gedicht Groet komt de grote herkenning van een oud, vertrouwd geluid, maar in een nieuwe jas: gaandeweg de mooie ritmische regels staat daar recht voor je neus tussen haakjes alsof het en passant wordt medegedeeld:

(amsterdamse school jadaammussehere!)

oftewel LUCEBERT in kapitalen. De avond kan niet meer stuk. De maker van dit gedicht heeft vanaf de eerste regel zijn toon te pakken door assonantie, binnenrijm, woordvolgorde en registerwisseling uitgedrukt in de spelling. Later ook met alliteratie in de vijfde regel en het schitterende: 'wolkendek – / bedovertrek' dat ik niet meer uit mijn kop krijg. Ik zal u het gedicht niet langer onthouden:

Groet

*Verwelkom de demon wanneer hij jou vliegt naar de keel
en verschrikt dooft hij uit zingt de burgemeester
een groet en de wereld geeft thuis een groet
en op kijkt het hert in de mens dus groet waarom niet
de burende boeffjes de bakvisjes op het bankje
de krantenjongen de fluisterboot de wolkendek-
bedovertrek dat hangt uit het raam de golf
in de gevel de kangoeroe met kind
(amsterdamse school jadaammussehere!)
groet de hortensia's en groet de voetbalkooi
het wilde hangjong ook het bange
hangjong zingt de burgemeester dwars
door het floers van angstnevels heen.*

Chapeau!

Oek de Jong
Beschouwingen over
de unieke zeggings-
kracht van de roman.

Albert Camus
De mythe van
Sisyphus. Essay over
het absurde

Marente de Moor
Roundhay, tuinscene
Roman over het
verhaal van een man
die eind 19e eeuw
naar Parijs verdween
en een zoon die naar
hem op zoek gaat.

Buuren & Dohmen
Van oude en nieuwe
deugden.
Beschouwingen
over een nieuwe
moraal waarmee we
opgewekt de
toekomst in kunnen

Toon Tellegen

Het lot van de kikker
De kikker kwaakt dat het een lieve lust is. Hij kan niet anders. Maar waar is zijn publiek?

Kolonel Ljapkin

M. Karagatsis
Humoristisch kritische vertelling over een kolonel uit het Tsarenrijk die na de Russische revolutie in Griekenland verzeild raakt

Gerrit de Jager

Door zonder familie
Autobiografische bveeldroman waarin hij de jaren '80 beschrijft met de ongekend succesvolle familie doorzon-strips (samen met Wim Stevenhagen) maar ook de schaduwzijden van de roem.

vervolg blz 15

probeert iets van haar tweede huwelijk te maken, hoewel ze de kinderen van haar man niet uit kan staan. De andere dochter kan eigenlijk niet lezen of schrijven en verbergt dat voor de buitenwereld. De zoon heeft een moeilijk huwelijk, omdat hij zich niet neer kan leggen bij de compromissen terwille van de kinderen.

Alles klopt binnen de roman, want vader keert terug, maar niets wordt uitgelegd. De lezer mag zelf raden wat het tekort is van de personages. Waarom het niet lukt er iets van te maken op de manier waarop ze dat doen. Dat maakt hen ook zo aardig en zo invoelbaar. Waarom vader er tussenuit is geknepen blijft enigszins in het ongewisse, maar het grote geheim van moeder komt wel aan het licht. Of Maggie O'Farrel nou streeft naar waarheid? Ik weet het niet. Wat dit boek vooral zo goed maakt is de humor. Een voorbeeld:

Dochter staat, vroeg in de ochtend na een vlucht uit New York, voor de deur van haar ouderlijk huis, waar ze drie jaar niet is geweest. Die deur was vroeger rood, omdat haar moeder de mensen een warm welkom wilde bereiden. Nu is de deur groen geworden. Zij stelt zich voor hoe haar vader na zijn pensioen die deur groen moet hebben geschilderd, terwijl moeder redderde met doekjes, kranten en peut onder een niet aflatende woordenstroom. Daar verschijnt moeder ineens en ziet haar dochter na jaren weer voor de deur staan. Dan ontspint zich de volgende dialoog (in mijn vertaling):

-Wat doe je hier! Ik wilde je net bellen. Ik weet dat je vijf uur voor bent...

-achter

-Wat?

-achter. New York is vijf uur achter; Mam, niet voor.

-Nou ja, ik wilde je net bellen, dat je niet moest komen.

Ik vind dat grappig. Dit weerzien geeft mij het idee, dat er gelukkig ook net zulke stoethaspels op deze wereld rondlopen als ik. Hoe vaak ik deze scène ook herlees, steeds moet ik erom lachen. Dus dat is voor mij een criterium voor goede literatuur: bij iedere herlezing steeds weer moeten lachen.

Franz & Dora

Yves van Kempen

Franz Kafka stierf in de middag van 3 juni 1924 in het sanatorium Kierling bij Wenen aan tuberculose en werd acht dagen later begraven. Over zijn begrafenis maakte de schrijver Rudolf Fuchs de volgende aantekening: 'Het bedehuis van het joods kerkhof in Praag. Grote deelneming. Gebeden in het Hebreeuws. Het verdriet van zijn ouders en zussen. De stomme vertwijfeling van zijn levensgezellin, die aan zijn graf voor dood neervalt.'

Die levensgezellin was de vijftien jaar jongere Dora Diamant die hij een jaar eerder had leren kennen in de badplaats Müritz aan de Baltische Zee. Het moet voor de anders zo gereserveerde Kafka liefde op het eerste gezicht zijn geweest. Van de liaison die dan ontstaat maakt Michael Kumpfmüller een mogelijke reconstructie in zijn biografische roman *De heerlijkheid van het leven*. Een gedurfde onderneming niet alleen omdat Kafka's leven in heel wat boeken is uitgebeend, ook omdat er anders dan bij zijn twee andere liefdes Felice Bauer en Milena Jesenská geen brieven en slechts enkele dagboek aantekeningen over haar zijn nagelaten. Wat er aan correspondentie en aantekeningsschriften was, is in 1935 door de Gestapo bij een huiszoeking meegenomen en nooit teruggevonden. Er is dus geen substantieel materiaal dat Kumpfmüller kon aanboren. Toch slaagt hij er glansrijk in hun tragische liefdesgeschiedenis inleefbaar te maken zonder sentimenteel te worden en daarin zelfs een onbekende Kafka in beeld te brengen. Niet de innerlijke verscheurde persoonlijkheid zoals hij voortdurend is geportretteerd, hier verschijnt hij als een broos, zich in de liefde verliezend en door zijn ziekte gelouterd mens.

Kumpfmüller bouwt met serene penvoering zijn roman op met respect voor de feiten die over Kafka's laatste levensjaar bekend zijn. Dora's afkomst uit een Oost-Europees chassidisch gezin, haar onbekendheid met zijn literaire werk, Kafka's sterk gegroeide belangstelling voor het Jodendom, zijn

dromen over een leven in Palestina, het gelukkig samenwonen in Berlijn onder moeilijke omstandigheden die verergeren door een desastreuze devaluatie van de mark, zijn opname in het sanatorium, het huwelijksaanzoek dat door Dora's vader wordt geweigerd en de voltooiing van zijn verhaal *Josefine de zangeres, of het muizenvolk*, zijn literaire testament met als thema het kunstenaarschap. De roman is tot in de laatste aangrijpende pagina's naast een vaardig geschreven imaginatie van een ontroerende liefde minstens evenzeer een hommage aan een zich totaal opofferende Dora.

Italo Calvino
De onzichtbare steden

Goedkope herdruk van Calvino's meesterwerk

Grachtengordelkookboek

Willebrand, Roever en Kruyff.

Wat at de elite zo al in de afgelopen 4 eeuwen. Met een bijdrage van meester bakker Cees Holkamp.

Bob Dylan Illustrated

Theo Bogard
Fraaie uitgave waarin Bogard de teksten van Bob Dylan 'verstript'.

Julian Barnes
Wijsneus in de
keuken.

Troostleer voor de
kok wiens recept
smadeloos mislukte.

James Joyce
De katten van
Kopenhagen

De enige twee verhalen
die Joyce schreef voor
kinderen.

Bohumil Hrabal
Verpletterende
schoonheid.

Drie beroemde romans
van Hrabal in 1 band.
Helaas uitgegeven in
een goedkope
paperback-uitvoering,
maar laten we vooral
de uitgever prijzen dat
deze romans weer
verkrijgbaar zijn:
-Zwaarbewaakte
treinen
-Ik heb de koning van
Engeland bediend
-Al te luide
eenzaamheid

Reve in Frankrijk

André Boelee

Sinds april van dit jaar woon ik deeltijds in Frankrijk in de voormalige provincie Le Berry. Ik woon daar in een klein gehucht op het platte land. Mijn ervaringen met de omwonende Franse burenen (vriendelijk, open en behulpzaam) deden mij denken aan de verhalen van Gerard Reve over zijn verblijf in de Drôme.

De Grote Volksschrijver kocht in (1969) een stukje grond op een bergtop in de Drôme door hem aangeduid als 'Geheime Landgoed' waarop hij zelf een huis bouwde. In deze tijd was hij met Teigetje en Woelrat (Willem van Albeda en Henk van Manen). Vorig jaar verscheen bij de uitgeverij Balans dan eindelijk het al vele jaren beloofde fotoboek van hun leven met Reve met de toepasselijke titel 'Ons leven met Reve', dat inderdaad een schat aan vaak onbekende foto's bevat. Het fotomateriaal is gelardeerd met soms (on)smakelijke anekdotes zoals het verhaal over hun verblijf in het Franse huis van de van Oorschots.

'Hillie heeft ons tevoren niet gezegd dat we geen douche of wc mogen gebruiken, zodat ons verblijf niet bepaald comfortabel wordt. Op mijn initiatief (schrijft Teigetje) bakken we onze bolus op een krant of in een eierdoos en leggen hem vervolgens op het vuur. Dat kookt en borrelt eerst dat het een aard heeft, maar ten slotte verbrand het met een gele vlam, volgens Gerard omdat in bolus vrij veel vet zit, wat de meeste mensen niet weten.'

Ik in ieder geval niet. Samen met mijn buurman Bert Boelaars bezocht ik dit jaar in september het 'Geheim Landgoed' dat in de buurt ligt van het dorpje Vesc. Boelaars is de auteur van het boek 'Koninklijke jaren' waarin hij de periode beschrijft waarin Gerard, net aan het einde van zijn relatie met Teigetje en Woelrat, in Weert verbleef in de flat van Guus van Bladel. Op www.nadertotreve.nl is een verslag van Boelaars te vinden (okt 2011 en sep 2012) over de staat waarin dit 'landgoed' verkeert. Ik heb met eigen ogen kunnen vaststellen dat het er niet beter op wordt en dat steeds meer van de

oorspronkelijke inrichting verdwijnt. Het is daarom een wonder dat de door Reve zelf gemetselde Maria grot nog steeds in zijn oorspronkelijke staat verkeert. Binnenkort zal er door Boelaars een update op de website nadertotreve worden gepubliceerd. Voor iedereen die in het leven en werk van Gerard Reve is geïnteresseerd bevat deze website waardevol nieuws en achtergronden.

Bij de foto's: boven het door Gerard Reve zelf gebouwde huis en onder de 'Maria grot'.

De hete zomer van 1976

Nienke Meter

Maggie O'Farrel is een meesteres in het beschrijven van de verhoudingen tussen aardige mensen, die gevangen zitten in verschrikkelijke gezinnen. Dat kunnen ze allemaal erg goed, die Ierse schrijfsters, van Edna O'Brien tot Maeve Binchy. Zij kunnen alleen niet tippen aan de roem van hun manlijke landgenoten, zoals bijvoorbeeld James Joyce en Samuel Beckett. Toch hou ik oneindig veel meer van het werk van Maggie en de haren dan dat van Samuel of James..

Want wanneer ben je een groot schrijver van goede literatuur? Daar heb ik het een en ander over opgetekend. Auden vindt, dat een boek goed is, als 'je het kunt herlezen en er dan weer iets anders in kunt ontdekken'. Dat zal zeker waar zijn, maar dat lukt me nu nog niet. Herlezen is iets voor later. Gerrit Komrij waardeert vooral het geluid, dat je 'herkent als het geluid van pijnlijk streven naar waarheid'. Dat is iets voor dichters onderling, lijkt me. Als eenvoudige lezeres identificeer ik me niet zozeer met de schrijver, dat ik dat streven naar waarheid kan navoelen. Nee, 'alles moet kloppen binnen het boek en toch moet er ook wat te raden overblijven' (Frans Woolthuis). Dat lijkt me wel juist, maar daarmee heb je ook veel romans gekenschetst, die niet zo prachtig zijn, 50

tinten grijs, bijvoorbeeld. Een bestseller, klopt helemaal en er is een raadsel: waarom blijft dat leuke meisje bij die SMgriezel? Toch niet hele grote literatuur, want het verkoopt te goed.

De Ierse dames hebben ook aardig wat commercieel succes, dus literair krijgen ze weinig bijval. Maggie O'Farrel heeft net weer een nieuwe, die ik zeer kan aanraden: *Instructions for a heat wave*. De plot klopt als een bus. Het is de hete zomer van 1976. Er is een gepensioneerd echtpaar met een bazige vrouw wiens man opeens zonder boe of bah verdwijnt.. De kinderen komen aangesnel om vader weer bij moeder thuis te bezorgen. Zij zijn van elkaar vervreemd, want hun jeugd is niet erg leuk geweest. De ene dochter

Imail Kadare
Het reisverbod
Nieuwe roman van
de Nobelprijs-
kandidaat. Verschijnt
in november!

Jan Brokken
Een boekhandelaar
van mijn vader.i
Ter herinnering aan
de begeesterde
boekhandelaar Blok

Simon Carmiggelt
Gedrukt
Ter gelegenheid van
zijn 100ste
geboortedag, dit
schitterende boekje
met 100 kronkels
samengesteld door
zijn zoon Frank

Russische Bieb

In vier kwartalen worden alle delen uit deze magistrale serie van Van Oorschot met fikse korting aangeboden.

Tot 1 november betreft dit de delen van Dostojevski.

In het laatste kwartaal geldt dit voor de werken van Saltykov, Toergenjev en Tolstoj. Bovendien verschijnt in dit laatste kwartaal een nieuwe vertaling van Gogols meesterwerk *Dode zielen*.

Wij houden oveigens (ook in deze barre tijden) de complete Russische bibliotheek op voorraad

De Cyklamenman

Meurs A.M.

De 23e roman van Gust van Brussel, *De cyclamenman*, is een aangrijpende liefdesroman waarin de hoofdpersoon in 1943 als jongeman meehielp met het bombardement op het Belgische Mortsel. John zoekt zijn heil in het schrijven van gedichten en het kweken van cyclamen in plaats van het uitoefenen van een fatsoenlijke baan, dit tot ergernis van zijn verwanten uit de villawijk Edegem bij Antwerpen.

De oorlogen dienen zich opnieuw aan; Suez, Korea. Er wordt druk op hem uitgeoefend om hier aan mee te doen, maar hij gruwet ervan. Hij gaat wonen in een caravan op een afgelegen terrein, waar zijn grote liefde, het buurmeisje Pat, zich bij hem voegt. Men probeert hem daar weg te halen, maar hij vlucht met haar naar een hoveniershuisje, ver weg van zijn milieu, waar ze hun eerste kind verwachten. Maar John ziet steeds de dode kinderen van Mortsel voor zich. Als hun kind er bijna is verdwijnt John. Wanneer hij later wordt gevonden, blijkt hij overreden door een auto en nog alleen te kunnen voortleven als een plant.

Gust van Brussel schreef *De Cyclamenman* op 85-jarige leeftijd in een moderne stijl met korte zinnen en sterke dialogen zonder aanhalingstekens en meestal zonder werkwoorden als 'zei' of 'dacht', waardoor je uit de context moet opmaken wie wat zegt of denkt. Het effect van deze stijl is zeer direct en indrukwekkend.

Van Brussel schiep tot 1985 een geheel eigen oeuvre van een hoog niveau, zowel wat betreft schrijven als denken. Als PR-man van de Generale Bank en voorzitter van de Marnixring Antwerpen-centrum, was hij de stichter en animator van Het (legendarische) Literair Salon te Antwerpen. Verhuizing naar Frankrijk na zijn pensionering en de confrontatie met meerdere ernstige vormen van kanker waren de oorzaak dat hij als schrijver

zo'n 15 jaar zweeg. Na terugkeer wilde hij alleen nog voor zijn vrienden en zichzelf schrijven. Toch publiceerde hij sinds 2002 negen boeken bij De Graal, de kleine uitgever uit Turnhout, waaronder de bekende 4-delige serie over de Sus van Antwerpen, die hij louter voor zijn plezier en zonder pretentie schreef. Daarna volgde o.a. een regelrecht meesterwerk, *De Helm van Parsival*.

Gust van Brussel werd in 2010 door de Gemeente Antwerpen gehuldigd voor zijn 50 jaar romanschrijverschap. Met de *Cyclamenman* heeft hij een nieuwe parel toegevoegd aan zijn indrukwekkende staat van dienst.

Veel informatie over Gust van Brussel op www.meursam.nl/gust_van_brussel

Beaujolais primeur

Frans Woolthuis

Op dit moment is er ongetwijfeld een Nederlandse uitgeverij die La cuisinière d'Himmler (de kokkin van H) van Franz-Olivier Giesbert laat vertalen. In Frankrijk was het een bescheiden zomerhit, maar ik ben er van overtuigd dat het boek ook internationaal zal doorbreken. Niet dat dit het toppunt van literatuur is, maar het boek verenigt veel aspecten die de huidige lezer boeien: oude en hedendaagse geschiedenis, een beetje geweld, een beetje seks, humor en tragiek. En het is vlot geschreven, waardoor je de onwaarschijnlijkheden op de koop toe neemt.

Als er iemand een actief lid van de participatiemaatschappij is, is het wel Rose, de hoofdpersoon: 'le bonheur ne nous est pas donné: il se fabrique, il s'invente.'

Rose is een 100jarige vrouw die terugblijkt op haar leven. Geboren in Armenië aan het begin van de vorige eeuw wordt ze slachtoffer van de vervolgingen door de Turken, komt ze als jong meisje terecht in een harem, vlucht ze naar Europa, waar ze opgevangen wordt door een Frans gezin op het platteland. Daar leert ze koken en krijgt ze een intellectuele ontwikkeling vooral via haar stiefmoeder. Ze opent een restaurant in Parijs, trouwt met een Joodse man, gaat vreemd, moet hulpeloos toezien hoe man en kinderen door de Duitsers weggevoerd worden, hoopt via restaurantgast Himmler dit te kunnen rechtzetten, gaat met hem mee naar Duitsland als kokkin en wordt op een avond in de villa van Hitler verkracht door de crème de la crème van de SS: daar komt een kind uit voort dat opgenomen wordt in het Lebensraumprogramma: zij ziet hem nooit meer terug, maar ironisch genoeg hoort ze veel later wel dat ze een kleinkind heeft dat dement in een Duitse inrichting ligt. Ook Sartre en de Beauvoir zijn vaste

gasten in haar restaurant en nodigen haar in de jaren 60 uit om mee te gaan naar China waar de culturele revolutie in volle omvang is losgebarsten. Zij trouwt er met een Chinees die ten prooi valt aan de Maoïsten en keert weer terug naar Frankrijk: nu opent ze met vriendin een restaurant in Marseille. In de tussentijd heeft ze ook een tijd (getrouwd) gewoond in de VS. Na haar haremopsluiting heeft Rose besloten geen slachtoffer meer te zijn. Zij heeft altijd een Glock in haar handtasje en neemt –ook al is het tientallen jaren later– wraak op een ieder die haar in het verleden pijn heeft gedaan.

Het mooie is dat de schrijver ons het perspectief geeft dat Rose –hoewel 100- voor eeuwig voort zal leven. En dat gunnen wij haar ook, want de persoon Rose maakt dat bovenstaand verhaal –en dan vergeet ik nog menige peripetie-hoe onwaarschijnlijk ook, mede ook door het verhaalritme aanvaardbaar wordt. Geen verzorgingshuis voor haar en met haar restaurant bedruipt ze zichzelf zonder de maatschappij te belasten: de ideale onderdaan voor Rutte 2.

Revolte is leven
Jps Perry
Biografie over de geëngageerde en gedreven schrijver Theun de Vries

Anton van Hooff
Klassiek
Wist Kennedy in 1963 met zijn uitspraak *Ich bin en Berliner*, dat hij teruggreep op de beroemde redenaar Cicero? Deze en veel meer anekdotes larderen deze toegankelijke geschiedschrijving over de Grieks-Romeinse geschiedenis.

Jetta Carleton
Het bloeien van de avondwinde
Klassieker uit de Amerikaanse wereldliteratuur over de plattelandsfamilie Soames in de eerste helft van de vorige eeuw

Frans Schouten

Niet lang geleden zaten een aardige dame en ik op het terras van zo'n knus Jordaans grachtje. Op de vlonder aan het water zorgden behendige werkstudenten ervoor dat de roze stemming van de clientèle begripvol werd onderhouden. Er kwamen twee Roma aangedrenteld die in de warme namiddagzon hun viool en musette uitpakten en terstond werd het overvolle terras gehuld in het mateloze verlangen van Balkanese toonreeksen. Dat mocht zo een kwartier uurs duren. Toen een der muzikanten het terras ging betreden met de bekende omgekeerde hoed, verschenen geruisloos twee Amsterdamse dienders. Jonge jongens nog, zo te zien stond hun wieg in Roelofarendsveen of Hellevoetsluis. Maar de burens hadden geklaagd over geluidsoverlast en die mannen mochten hier niet spelen, dus kwamen ze dat hier even regelen. De Balkan pakte daarop de instrumenten weer in en drentelde onbewogen heen.

Het ging geheel voorbij aan de consumenten op het terras. Men had de genade ontvangen van een heerlijke muzikale improvisatie vol kleur, gloed en verlangen, maar niemand reageerde want het nette welvarend publiek houdt niet van moeilijkheden. Paarden voor de zwijnen dus.

Dat brengt me bij de zigeuners van Carmiggelt, een goede vijftig jaar geleden in een Amsterdams café, ook aan een grachtje. Ook zij brachten het spreekwoordelijke leven in de brouwerij met de mateloze, losmakende vreugde van de muziek. Ook zij moesten wijken voor brave dienders en de klachten van omwonenden. Er is één verschil. De mannen in Carmiggelt's kroeg waren tenminste nog ontvankelijk voor de muzikale ziel van de Roma. De terraszitters in hetzelfde oud Amsterdam een halve eeuw later waren mogelijk slechts vatbaar voor de geluiden uit hun I-pod en hoogstwaarschijnlijk, zo vrees ik, onherstelbaar gedisciplineerd ingeburgerd. De dood in de pot.

Dat onze Balkanese en Levantijnse medelanders zich vooral niet laten inburgeren met verlies van het meest kostbare dat ze bezitten: hun ontvankelijkheid voor muziek en de waardigheid van hun tradities. Ze zijn te goed voor dit land van mest en mist dat, mede op gezag van de dichter De Génestet, niet op mijn verzoek is ontworsteld aan de zee.

Kroeglopen 2.

De zigeuners hadden de vioolkisten naast de tapkast gezet en zich met behulp van uiterst plastische gebarentaal borreltjes verschaft, waarvan zij vervolgens de gulzige slokken namen van lieden, die gewoon zijn fonkelende wijn bij het brood te drinken. Daar de ingrijpende eigenschap van ons Nederlands tonicum hen blijkbaar niet afschrikte, was het grachtencafeetje na een kwartier nauwelijks groot genoeg om de armzwaaien te omvangen, waarmee zij hun conversatie kracht bijzetten. Het liep tegen vijven en de jongens van alle dagen begonnen binnen te lopen – mistroostige Amsterdamse doordrinkers, die hun rantsoen ontsnapping kwamen innen. In deze lage landen gaat dat zelden met vreugde gepaard. Er wordt ernstig ingenomen en alle klanten hebben de eerzucht om na de twaalfde, rechttop en met een stemmig 'Goedenavond heren', weg te gaan.

Maar die zigeuners kenden onze gebruiken niet. Ze merkten alleen, dat Schiedam begon te woeden in hun bloed, wat je die stad allerminst zou aanzien als je er met de trein langs rijdt. 'Zjeunevèèr!' riepen ze stralend en het kwam, want de waard die achter de kast hijgend zijn hartkwaal beheerde, stond alleen maar te kijken of ze hem niet uit de hand liepen – doch ze zaten nog en geen Nederlander kon volgen of de bloementaal, die zij zo levendig met elkander wisselden, soms buitensporigheden behelsde. Zo werd het zes uur – maar toen gebeurde het dan ook. Terwijl de jongens van alle dag in een schemer van rook somber de achtste bestelden, had een wonderlijk geluk zich van die twee zigeuners meester gemaakt. Midden in een door mist verduisterd Amsterdam schitterden hun zwarte ogen en wierp een animaal plezier, waarin onze grondwet allerminst voorzag, helwitte tanden bloot. De vioolkisten gingen open en daar kwam, dwars door de schemer der vaderlandse knalsigaren, opeens een langoureuze, weemoedige melodie aangezongen, die daarginds wenende dronkaards het mes in de

tafel doet planten om even later in de wilde csardas te leiden tot het uitbundig tremolo van voeten, die het dansen gewoon zijn.

In dat Amsterdamse kroegje aan de mistige gracht moest de muziek door een dikke korst heendringen, maar eenmaal aangeland in al die ranzige zielen, stuurde ze veel in de war. In de mannen uit de schaduw, die daar zo onesthetisch bij elkaar stonden, maakte zij een oud gevoel wakker en ik zou bepaald Belcampo of Georg Grosz moeten wezen om u duidelijk te maken, hóe die vadsige troep op drift geraakte en het hele café aan het dansen sloeg. Hoe meneer Willems, met zijn neuswrat, vergat, dat mevrouw Willems het diner krachtens oude gewoonte om 6.15 uur serveerde, hoe opa Dorus, door onze mooie Posterijen met riant pensioen gezonden, zijn grijze waardigheid vergat in een reeks van coquette dansspasjes en hoe de nobele heer Veerschans, die sinds jaar en dag aan deze tapkast zijn slecht gelukt huwelijk polemiseert, door die dekselse violen werd verleid tot een variétnummer, dat hem nog jaren zal worden nagedragen.

Zelfs de baas kreeg een glansje op zijn vernietigd gezicht en toen het negen sloeg, keek de door omwonenden gealarmeerde motorpolitie bepaald óp van zo'n bal Tabarin in een grachtenkroegje. De zigeuners zijn opgebracht, zoals men te onzent stééds doet met lieden, die zich eindelijk eens amuseren. Het café bleef ontredderd achter. Het zuiden was op visite geweest.

Kronkel

Uit de bundel: *Tussen mal en dwaas*